

CAL 2301 – SOSYAL DÜŞÜNCELER TARİHİ

8. Hafta: İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)

UYARI

- Bu bir dinleyici notudur ve lütfen **ders notu olarak değerlendirmeyiniz.**
- Bu slaytlar ilgili ders kitabındaki, 241 – 271 arası sayfaları kapsamaktadır.

İşlevselcilik

- 20.yy'ın en belirgin toplumsal ve teorik eğilimidir.
- II. Dünya Savaşı sonrası dönemde 1980'lere kadar tüm sosyal bilimlerin temel özelliklerini belirlemiştir.
- Günümüz sosyal bilim organizasyonu büyük ölçüde işlevselciliğin çıkarımlarına dayanır.
- Çoğu yorum için, “ortodoksi” veya “gelenek” olarak ifade edilen şey, işlevselciliktir.

İşlevselcilik nedir?

□ Sosyal ve kültürel olguların sistemli bir bütünlük taşıdığı düşünülen toplumsal yapı içerisindeki farklı işlevlerin etkileşimi ile tanımlanmasıdır. İşlevselciliğe göre bu parçaların uyumlu bir şekilde anlamlı bir bütün oluşturur. Herhangi bir parçadaki değişim, sistemin bütünü için dengesizlik yaratır. Ancak toplum sürekli olarak bir denge arayışı içerisinde ve diğer parçalar, değişen bölüme uyum sağlar veya bütüne uymasını zorlar. Toplumun bu biçimde kavranması, biyolojinin organizma anlayışına benzer

Kökenleri

- Bütün ahlaki sistemler, toplumsal örgütlenmenin bir işlevine karşılık gelir.
- Her toplum “anormal durumlar” dışında aksamadan çalışabilmek için bir ahlak geliştirmelidir.

Kökenleri

- Radcliffe-Brown'un Andaman Adaları ve Malinowski'nin Trobriand Adaları üzerine yaptıkları incelemelerde, evrimci toplumsal yorumları red ettiler ve bu toplumların denge ve devamlılık sağlayan kurumlarına odaklandılar.

Kökenleri – Radcliffe Brown

- Her kültür ve toplum için genel yasalar ve işlevler mevcuttur.
- Önemli olan bu kurumların, tarihsel aşamalarını, karşılaştırmalı gelişme düzeylerini ve kökenlerini araştırmak değildir.
- İlkel olduğu düşünülen her bir eylem veya ritüelin aslında birer işlevi mevcuttur ve bu işlevler sanıldığıının aksine “karmaşık toplumsal düzenler” oluştururlar.

Kökenleri – Radcliffe Brown

- **Potlatch:** Kabilenin yıl boyunca çektiği sıkıntıların atlatıldığı, herkesin mutlu olduğu baharda yapılan ve bir ay süren Potlaç, bol müzikli ve danslı geçerdi. Herkesin elinde kalan giysi, yiyecek ve içecekler bir araya toplanır, kabile yaşlılarının denetiminde herkese eşit biçimde dağıtılırdı. Yediklerini yer, yiyemediklerini yakarlar, postları da paylaşırlardı. Burada amaç, farklılıkların sürekli olmamasını sağlamaktı. Eşitsizliği önlemek için tekrar eşitlik noktasına dönmekti.

Kökenleri – Radcliffe Brown

- Bu tören, çoğu Batılı için ilkel bir tören, gösteriş ve açık bir savurganlıktır.
- Ancak Radcliffe-Brownm bu tür törenlerin statü dağılımını kontrol eden ve üretim organizasyonunu düzenleyen niteliklere sahiptir.
- Potlatch iki açıdan önemlidir:
  1. Çok sayıda ürünün üretilmesi, taşınması ve faydasını içerir.
  2. Aynı zamanda keskin statü farklılıklarının, toplumsal problemler yaratmadan sürdürülebilmesini sağlar.

Kökenleri

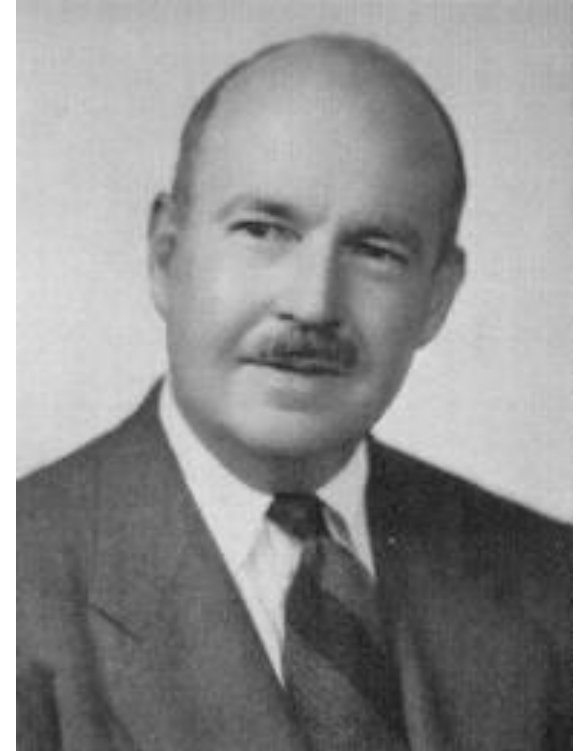
- Benzer bir biçimde tüm ritüel ve gelenekler toplumların sürdürülmesi ve devamlılığını sağlayacağı birer fonksiyonları vardır.
- Bu nedenle uhrevi ve yüce amaçları değil, toplumsal denge ve sürekliliği sağlamaya odaklanırlar.
- Herhangi bir inancı, kuralı ya da geleneği açıklamak bir sistem olarak kültürün yapısıyla bağlayan bir analize dayanır.

Kökenleri

- Bu eğilimler, çatışma ve çelişkiye değil, uyum ve tutarlılığa vurgu yapar.
- Toplumlar, sisteme ilişkin dengeler kurulmadan var olamaz.
- Benzer yorumlar savaş öncesi dönemde ağırlıklı bir yer edinmiyordu. Ayrıca Kıta Avrupa'sında geçerliydi.
- Amerika'da daha ampirik ve sosyal psikolojiye yakın yorumlar ilgi görüyordu.

Talcott Parsons

- ABD, LSE ve Weber'in üniversitesi Heidelberg'de eğitim gördü.
- Weber'in düşüncelerinden çok etkilendi.
- Çokça eleştirilmesine rağmen Habermas da dahil pek çok isim tarafından **sosyal teorinin en önemli ismi** olarak görülür.

Talcott Parsons

- Sosyolojide günümüzde egemen olan “Amerikan eğilimleri” Parsons’la başlar.
- Temel amacı, sosyal psikoloji teorisinden beslenen ampirik temelli (anti-sosyolojik) eğilimlerine karşı; tutarlı bir toplum teorisi geliştirmektir.
- Ayrıca toplumsal teoride etkin olan ve daha çok çatışmaya odaklanmış Marksist etkilerin alternatifini oluşturur.

Parsons – Eylem Teorisi

- Tutarlı bir toplumsal teori, Parsons için “eylemi” tamamen toplumsal değişkenler ile açıklamakla başlamalıdır.
- Bu nedenle, Durkheim’in anti-iradeci yorumlarına dayanmaktadır.
- Aktör yapının bütünlüklü bir ürünüdür ve aktörü belirleyen unsurlara odaklanmak, sosyal teoridir.
- Bu eğilim giderek tüm sosyal alanı açıklayan ana teori haline gelmiştir. Hatta örneğin Davis’e göre açıkça karşı çıksa bile tüm sosyal teori eğilimleri özünde işlevselcidir.

Toplumsal Sistem

- Tüm toplumlar, belli fonksiyonları yerine getiren çeşitli alt sistemlerin bütünleşmesiyle oluşur.
- Bu alt sistemler, birbirleriyle etkileşim halinde ancak birbirinden özerktir.
- Yapısı gereği her biri arasında denge oluşması gerekir. Doğaları gereği aynı nitelikleri ve değişim hızına sahip değildirlerdir.
- Ancak uyumsuzluk durumunda orta vadede denge şarttır.

UABG Şeması (AGIL)

<u>G</u>İZLİLİK (<u>L</u>ATENT VARIABLE) [Gizlilik]	<u>B</u>ÜTÜNLEŞME (<u>I</u>TEGRATION) [Sosyal Sistem]
<u>U</u>YUM (<u>A</u>DAPTATION) [Davranışsal Organizma]	<u>A</u>MACA ULAŞMA (<u>G</u>OAL ATTAINMENT) [Kişilik Sistemi]

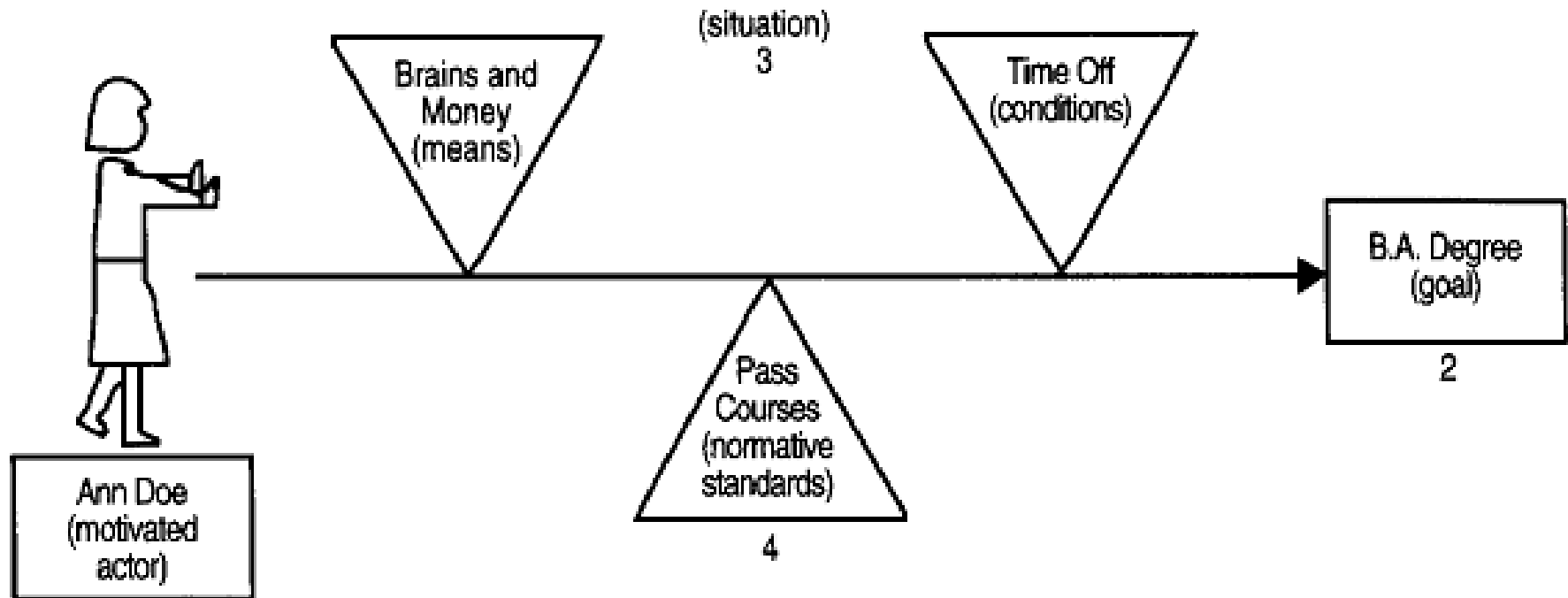
UABG Şeması (AGIL)

- **Uyum:** Bir sistemin dışsal durumun mecburiyetleriyle başa çıkması gerekir. Çevreye uyum ve çevrenin de onun gereksinmelerine uyum sağlamasıdır.
- **Amaca Ulaşma:** Bir sistemin öncelikli amaçlarını tanımlaması ve elde etmesi gerekir.
- **Bütünleşme:** Bir sistemin kendisini oluşturan parçalar arasındaki ilişkiyi düzenlemesi gerekir. Diğer üç işlevsel zorunluluk arasındaki ilişkiyi düzenler.
- **Gizlilik:** Bir sistemin hem bireylerin güdülerini hem de bu güdülerini yaratan ve devam ettiren kalıpları tedarik etmesi ve sürdürmesi gerekir.

UABG Şeması (AGIL)

- Her bir parça özgün ancak birbiriyle bağlantılıdır.
- Sistemlerin temel amacı kendini devam ettirmektir.
- Sistem doğası gereği statiktir. Değişim kısmidir ve dengeyle sonuçlanır.
- Her bir parçadaki değişim diğerlerini de etkiler.
- Temel amaç, değişim ve dengesizlik sağlayıcı çevre faktörlerini denetlemektir.

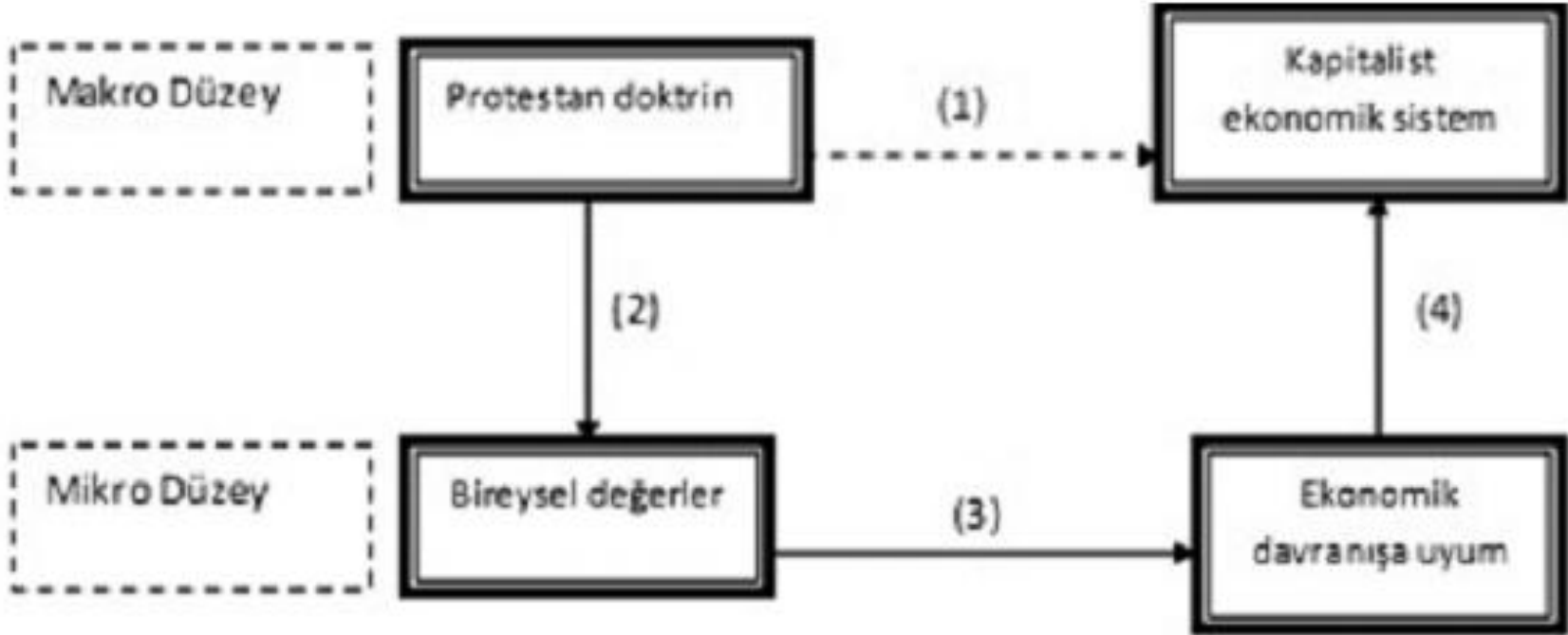
İşlevselci Eylem Teorisi

İşlevselci Eylem Teorisi

- İşlevselci teoriye göre eylem her zaman aktörün harekete geçmesiyle başlar.
- Ancak eyleme geçmesi için motive edici bir faktörün olması gerekir. Bu faktör / hedef kültürel sistem tarafından tanımlanır.
- Eylemi belirleyici yapısal unsurlar vardır. Örneğin öğrencinin yetenekleri, geliri ve zamanı
- Ancak yapısal unsurlar sadece normatif standartlar varolduğunda (yani sınavlar olduğunda) anlamlıdır.

İşlevselci Eylem Teorisi

Toplumsal Değişim

- Tüm toplumlar denge ve statik ilişkiler üzerine kuruluyrsa, toplumsal değişme nasıl açıklanabilir?
- Toplumsal değişme sadece “anomi”yi ifade ediyorsa, teknolojik değişimlerin sağladığı faydalar nasıl yorumlanabilir?
- Tarih ve toplum ilişkisi nasıl değerlendirilebilir?

Toplumsal Değişim

- Parsons için “herhangi bir toplumsal birim” öncelikle değişmemeye odaklanır.
- Bunun nedeni toplumlar mümkün olduğunca basit ve farklılaşmamış biçimdedir.
- Ancak sistemin uyumsuz işlemleri sonucunda ve yeterli bütünleşmenin sağlanamaması durumunda değişme ortaya çıkar.
- Eğer sistemler arasındaki dengesizlik, hali hazırda koşullardan farklı biçimlerde ve nokta sağlanırsa değişme yaşanır.

Toplumsal Değişim

- Toplumsal değişim evrimsel ve teknolojik gerekçelere dayandırılmaz.
- Çünkü bu yorumlar, “eylem teorisi” ortaya koymaz ve aktörleri motive edici unsurlar hakkında fikir sahibi değildir.

Toplumsal Değişim

- Parsons'ın verdiği örnek, Nazi Almanya'sıdır.
- Nazi Almanya'sı, toplumların değişimin anomik doğasının tipik bir örneğidir.
- Çünkü hızlı endüstrileşme ve teknolojik gelişme, kültürel alt sistem içinde yaygın güvensizlik yaratmıştır.
- Bu durum, kontrolsüz bir saldırganlığa yol açar.
- Dolayısıyla bütünleşememiş kurumların bir sonucudur.

Parsons'ın Eleştirisi

- Fazla soyutlanmış bir modeldir ve toplumların ideal işlevleri dışında, Parsons mekanizmasıyla açıklanması mümkün değildir.
- Muhafazakar öğeler aşırı bir biçimde vurgulanır.
- Toplumsal değişmeyi , dengenin anomik sarsılması olarak tanımlaması gerçeklikten uzaktır.

Parsons'ın Eleştirisi

- Durkheim'in yapısal öğeleri ile Freud'un davranışsal öğelerini birleştirmeye çalışarak “imkansız bir senteze girişmiştir”.
- Her türlü toplumsal öğenin, işlevsel olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.